

ges a köztük folyó hírszerzési munka erősítése egy jobb minőségű ügynökhálózat megteremtésével, hogy megelőzhessük az általuk tervezett ellenforradalmi cselekményeket. Létezik még egy nagyszámú értelmiségi [réteg], akit áthatnak a nacionalista eszmék, [emellett] nagy létszámú diákság összpontosul Marosvásárhelyen. Ebben a [két] rétegben is meg kell erősíteni a hírszerzési munkát, mivel az utóbbi időben bebizonyosodott, hogy közülük sokan részt vettek ellenforradalmi akciókban vagy vezetőként, vagy támogatva más ellenforradalmi jellegű akciót.

Munkánkban értékes és állandó támogatást kapunk a szovjet tanácsadó elvtárstól,⁹⁹ aki tanácsaival nagyban hozzájárult tevékenységünk javításához, és a hírszerzési-operatív munkában a hibák kiküszöböléséhez. Hathatós segítséget kaptunk a tartományi és járási pártbizottságoktól, akiket tájékoztattunk a szerveink által végzett munkáról, ezek rendszeresen elemezték a [tartományi] BM által végzett tevékenységet. Számot vetve a sokoldalú feladatokkal, amelyek a szerveink előtt állnak, szükséges, hogy a tartományi Igazgatóság vezetése fokozza az ellenőrző és támogató munkát, hogy növelje az alkalmazottak hiányosságaival szembeni igényességet, és mozgósítsa teljes állományát a BM parancsainak és utasításainak maradéktalan végrehajtásáért, a hiányok kiküszöböléséért és a munka javításáért.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 105, 81–96. f. Géppel írt román nyelvű jegyzőkönyv magyar fordítása.

109.

A Belügyminisztérium összefoglaló jelentése a Szoboszlai-féle Keresztény Dolgozók Pártjáról

Bukarest, 1958. [szeptember 1. után]

Nevezett Huszár József és Lukács István, ellenforradalmi tevékenységgel vádolt egyénekként szemben 1957. április 13-án nyitottunk vizsgálati dossziét a Temesvár tartományi Pécska járásban, 1957. június 6-án a vizsgálati dossziét átalakítottuk csoportos felderítő nyomozássá.

Ebben az akcióban a legfontosabb anyagokat a pécskai illetőségű „Iosif” ügynökünk szolgáltatta. Nevezett Szoboszlai Aladár római-katolikus papról, aki a Nagyszentmiklós járáshoz tartozó Óbébán teljesített szolgálatot, azelőtt pedig Pécskán, azt jelentette, hogy gyakran látogat el Pécskára, ahol Huszárral és Lukáccsal veszi fel a kapcsolatot és egy felforgató szervezetről tárgyal. Ettől a pillanattól kezdve „Iosif” ügynököt mindkét nyomozás során bevetettük, tekintettel arra, hogy Szoboszlai Aladárt már előzőleg is ellenőrző nyomozás alá helyezték a Nagyszentmiklós járási szervek.

⁹⁹ Az ötvenes évek végéig Romániában minden tartományi BM Igazgatóság mellett dolgozott egy-egy szovjet tanácsadó.

„Iosif” ügynököt 1953. június 17-én szerveztük be kompromittáló anyag alapján, de a szerveinkkel folytatott munkája során őszinte, kompetens és a hatékony hírszerzésre képes egyénnek bizonyult. A fent említett csoport tagjainak kitüntetett bizalmát élvezte, mivel a községben rendszerellenesként tartották számon mind pozíciója, mind szociális helyzete révén. „Iosif” ügynök azt jelentette, hogy Szoboszlay Aladár a nyugat-európai katolikus pártokhoz hasonlóan elképzelt keresztény-demokrata felforgató jellegű szervezetnek a vezetője, és hogy ellenséges megnyilvánulásai vannak az RNK demokratikus rendszerével szemben. Szoboszlay Aladár azt mondta az ügynöknek, hogy szervezetének az ország több pontján is vannak sejtjei, és hogy több olyan írása van, melyek alapján ki lehet építeni a szervezet működését; ezekről az írásokról nem számolt be konkrétan az ügynöknek. Ezenkívül elmondta az ügynöknek, hogy Pécska községben a szervezetet Lukács István vezeti.

Nevezett Huszár Józsefről Szoboszlay Aladár annyit mondott el „Iosif” ügynöknek, hogy az illető báró, s azért telepedett le nemrég Pécskán, ahol képrámázó műhelyt nyitott, hogy közel legyen a határhoz, s ily módon könnyebben ki tudja építeni az emberek és információk külföldre juttatásának a csatornáit. Tudva, hogy „Iosif” ügynök 1951–1952-ig tiltott határátlépéseket szervezett, Szoboszlay Aladár és Huszár József felkérték a nevezettet, hogy segítsen nekik tervük kivitelezésében, a határátlépő út kiépítésében. Emellett megkérték, hogy a szervezet számára ajánljon nekik megfelelő embereket.

Ezeknek az információknak az alapján arra képeztük ki „Iosif” ügynököt, hogy viselkedésével mélyítse el a csoport tagjainak bizalmát a saját tevékenysége iránt, de ne tegyen nekik ígéreteket a határátlépés megkönnyítésével kapcsolatban, és ne toborozzon embereket a felforgató szervezetbe.

Az utasításoknak megfelelően „Iosif” ügynök újabb adatokat szerzett Szoboszlay Aladár, Huszár József és Lukács István népi-demokrata rendszerünk ellen irányuló tevékenységéről. Jelentéseiből nem derült fény azokra a kapcsolatokra, amelyekről Szoboszlay Aladár és Huszár József beszéltek, csak annyit lehet tudni, hogy volt földbirtokosokról, bárókról, római-katolikus papokról, ügyvédekről stb. volt szó. A Pécska járásban tevékenykedő „Frantz” és „Tolan” ügynökök a „Iosif” ügynök által szolgáltatott információk nagy részét visszaigazolták. „Tolan” ügynök jelezte, hogy Lukács István felajánlotta neki: lépjen be egy felforgató szervezetbe anélkül, hogy bármilyen plusz információt adott volna ezzel kapcsolatban.

A nyomozást ekkor lezártuk, és a megfigyelt elemek letartóztatása és kivizsgálása következett. Hogy bűntársaik ne fogjanak gyanút, Szoboszlay Aladárt és Huszár Józsefet 1957. októberében¹⁰⁰ magánjogi vétségekért tartóztattuk le és állítottuk bíróság elé (Szoboszlay Aladár, Huszár József segítségével hamis gyógyszereket árult). Lukács Istvánt is a Milícia tartóztatta le sikkasztás vádjával, abban az üzletben, ahol raktárosként dolgozott. Később mindhármukat átvették

¹⁰⁰ Téves adat. A szervezet két vezetőjét 1957. szeptember 10-én vették őrizetbe.

szerveink, és megkezdődött sokoldalú kihallgatásuk, zárkaügynököt is felhasználva.

Rávétték őket, hogy beismerjék az RNK rendszere ellen folytatott felforgató tevékenységüket; megállapítást nyert, hogy más ellenséges elemekkel együtt az RNK jelenlegi kormányával szembeni felforgató szervezetbe tömörültek, melynek célja egy – a Magyarországon történetekhez hasonló – lázadás kiprovokálása volt, és ezáltal országunk államrendjének erőszakos megdöntése. A Szoboszlai Aladár vezette szervezetet Keresztény Dolgozók Pártjának nevezték el. A vizsgálat kiderítette, hogy ennek a szervezetnek több rendszerellenes tagja volt, 57 személyt tartóztattak le, akik ellen bünvádi eljárás indult. A legfontosabb elemek a következők:

1. Szoboszlai Aladár, római-katolikus pap, született Temesváron 1925-ben, román állampolgár, magyar nemzetiségű, a felforgató szervezet vezetője.
2. Huszár József, volt földbirtokos és báró, született 1913-ban Ausztriában, román állampolgár, magyar nemzetiségű.
3. Alexandru Fintinaru, volt ügyvéd, a Nemzeti Parasztpárt volt vezetője, született 1895-ben Aradon, román állampolgár, román nemzetiségű.
4. Constantin Drăgăniță, született 1920-ban, a hadsereg alezredese.
5. Arcadie Crîsnic, született 1897-ben, román állampolgár, román nemzetiségű, pap fiú, volt jegyző, kizárva az RMP-ből.
6. Ráduly István, született 1910-ben, román állampolgár, magyar nemzetiségű, római-katolikus pap Sztálinvárosban [Brassó].
7. Bethlen Lupu Farkas, volt gróf, bukaresti lakhelyű.
8. Orbán Károly, volt földbirtokos és báró, marosvásárhelyi lakhelyű.
9. Schnell István, volt gyártulajdonos, marosvásárhelyi lakhelyű.
10. Kun Zsigmond, gróf fiú, marosvásárhelyi lakhelyű.
11. Mico [Mikó] László, volt földbirtokos és gróf, marosvásárhelyi lakhelyű.

Ugyanakkor több papot és osztályidegen elemet is letartóztattak.

A Keresztény Dolgozók Pártja tagjainak tevékenysége nagy vonalakban a következőkből állott: Szoboszlai Aladár pap már diákként kidolgozta az RNK államrendjével szembeni ideológiai és politikai koncepcióját. Erről Szoboszlai így nyilatkozott: „... És így a teológián töltött öt év alatt kapott neveltetés hatására kialakítottam magamban egy, a szocialista felfogással ellenkező koncepciót, és az RNK jelenlegi államrendjének ellenségévé váltam.”

A továbbiakban ezt nyilatkozta: „Az RNK rendszerével szemben elfoglalt álláspontom 1949–1950-ben méginkább megerősödött. Ezekben az években Pécskán teljesítettem szolgálatot római-katolikus papként, itt ismertem meg Lukács Istvánt, akivel nagyon összebarátkoztam. Észrevettem, hogy Lukács István is osztja a rendszerellenes nézeteimet.” Ugyanakkor megállapítást nyert, hogy

Szoboszlai Aladár ahhoz, hogy hatékonyabban cselekedhessen az RNK rendszerével szemben, kidolgozta egy keresztényszocialista elveken alapuló felforgató szervezet létrehozásának tervét, és ezeket az eszméket több hasonló beállítottságú személy között terjesztette, mint például Lukács István és ennek apja, Kocsik Pál kulák (volt kereskedő), a pécskai Müller Ödön, az aradi Fintáru Alexandru, volt ügyvéd, az aradi lakhellyel rendelkező Huszár József volt földbirtokos és báró, és mások, akikkel együtt a fent ismertetett célból megalapította a Keresztény Dolgozók Pártját.

Ezzel kapcsolatban Szoboszlai ezt nyilatkozta: „Ezeknek az RNK rendszerével ellentétes ideológiai és politikai koncepcióknak az alapján és az imperialista rádióadók befolyása alatt vetődött fel bennem egy «keresztényszocialista» szervezet megalakításának a gondolata, amely a «keresztény ideológián» alapuljon, gazdasági szempontból pedig a következőkön: az iparban számolják fel a jelenlegi állami üzemeket, és szervezzék át azokat a nagy részvénytársaságok mintájára, agrárvonalon pedig számolják fel a kollektív- és az állami gazdaságokat, és adják vissza a földet a parasztoknak, ki amennyit megművelni képes, valamint a földbirtokosoknak, családfőként maximum 500 hektárt. A továbbiakban kijelenti: „...A fenti terv valóra váltása végett, úgy döntöttünk, hogy új embereket is beszervezünk az RNK rendszerének ellenségei közül... először csak beszélgetésekre szorítkoztunk, így próbáltuk megismerni az embereket, és eldönteni, hogy ki az, akire megfelelő pillanatban számíthatunk tervezett akcióinkban.”

Az ellenforradalmi szervezet bővítésénél Szoboszlai Aladár főként azokat az elemeket vette számításba, akik már szociális helyzetükből és a múltban elfoglalt funkcióikból kifolyólag is az RNK államrendje ellenségeinek számítottak, és érdekelték voltak a kapitalista rendszer visszaállításában mind az RNK, mind a MNK területén. Így lépett be a felforgató szervezetbe több volt földbirtokos, akik közül egyesek bárók és grófok voltak, többen voltak gyárosok és kereskedők, a [román] polgári pártok volt tagjai, a magyarországi [1940–1944 közötti] fasiszta pártok volt tagjai. Ugyanilyen alapon a szervezet vezetősége hasznosnak ítélte a római-katolikus papok beszervezését, ezeket már misztikus és dogmatikus világnézetükből kifolyólag a rendszer ellenségeinek tekintette. Több mint tíz római-katolikus és ortodox papot vontak be a szervezetbe, arra alapozva, hogy mivel állandó jelleggel a hívek között mozognak, hatni tudnának a népre, és tömegeket tudnának mozgósítani a szervezet által tervezett felforgató akciókra.

Szoboszlai Aladár, római-katolikus pap több programadó írást fogalmazott meg és szerkesztett az általa létrehozott felforgató szervezet számára körülbelül 2.000 oldal terjedelemben. Többek között a KDP (Keresztény Dolgozók Pártja) programkiáltványát is, amely a fennálló rendszer megdöntésére irányuló felhívásokat tartalmazott. Szoboszlai Aladár mindenik írását az óbébai római-katolikus templomban rejtette el, hogy a megfelelő pillanatban elő lehessen szedni és fel lehessen használni. Ugyancsak az RNK államrendjének erőszakos megdöntésére irányuló

céljaik megvalósítása érdekében a szubverzív szervezet mindenik tagja meg volt bízva fegyverzet- és muníció beszerzésével.

A szervezet tagjai a kijelölt cél teljesítése érdekében puccsot, majd ellenforradalmi lázadást szerveztek, és aktív tevékenységet fejtettek ki ennek érdekében. Ennek értelmében eldöntötték, hogy 1956. augusztus 28-án éjjel államcsínyt hajtanak végre. Ennek sikeres véghezviteléhez kitervelték, hogy nagy mennyiségben szereznek be fegyvert és lőszert. A terv szerint a már birtokukban lévő fegyverekkel megtámadták volna a Milícia és Securitate kisebb és elszigeteltebb egységeit, valamint az Állami Bank csikszeredai fiókját, és az így szerzett fegyverekkel azokat a katonai egységeket, ahonnan megszerezték volna az akcióhoz szükséges fegyverzetet. A fegyverzet beszerzése után az ellenforradalmi szervezet csikszeredai, tusnádi, kézdivásárhelyi, sztálinvárosi és máshova valói tagjai Bukarestbe utaztak volna, ahol kirobbantották volna az államcsínyt, miután elfoglalták volna az említett városok rádió-leadóállomásait és középületeit.

Megjegyzendő, hogy a szervezet vezetősége ezekben az akciókban Constantin Drăgăniță alezredes tankegységének fegyveres segítségére is számított, akit felesége révén (aki a szervezet tagja volt) vontak be a szervezetbe. A terv szerint az államcsíny kijelölt napján Drăgăniță Constantinnak Bukarestbe kellett volna bevonulnia tankegységével, elfoglalni a középületeket, többek közt a Belügyminisztériumot, valamint a rádióadókat és a központi stúdiót is. Constantin Drăgăniță alezredes hozzáállása a szervezethez és annak céljaihoz, a szervezet vezetősége számára jelentős erkölcsi támaszt jelentett, és jelentősen megkönnyítette újabb tagok bevonását a szervezetbe.

Az államcsíny kirobbantása a fent említett napon azért nem jöhetett létre, mert a szervezet vezetőségének nem sikerült elegendő erőt mozgósítani, és közvetlen kapcsolatot kialakítani Drăgăniță alezredessel ebből a célból. Szoboszlai Aladár és Huszár József tervük megvalósításához ideális körülménynek és periódusnak ítélték a magyarországi ellenforradalmi lázongás idejét. De ezúttal is csatlakozniuk kellett, mivel időközben a Magyar Népköztársaságban felszámolták a lázadást. Ezután a szervezet vezetősége úgy döntött, hogy megfelelőbb időpontban indítja majd az akciót. Reménykedve a kapitalista országok esetleges segítségében, több gyakorlati lépést tettek egyes nyugati országokkal való kapcsolat felvételére. Céljuk az volt, hogy a nyugati országok tudomására hozzák felforgató szervezetük létezését és céljait, és megnyerjék ezek erkölcsi és anyagi segítségét.

Ebből a célból Szoboszlai Aladár és Huszár József felvették a kapcsolatot egykori csempészekkel, az óbébai Petru Lașcăval és Sipos Imrével, a pécskai Gulacs Mártonnal valamint „Iosif” ügynökkel. Megbeszélték velük, hogy bizonyos személyeket, akik nyugati országokba mentek volna, titokban átkalauzolnak majd a határon. Ugyanakkor Szoboszlai Aladár és Huszár József beszervezték azokat a személyeket is, akik legálisan készültek elhagyni az országot, hogy rajtuk keresztül tudassák a fentieket a Nyugattal.

Így szervezték be 1956 őszén egy aradi professzor feleségét, nevezett Buja Máriát, akiről megtudták, hogy megtette az RNK végleges elhagyásához szükséges lépéseket, hogy a lányánál telepedjen le Ausztriában. Mivel a nő beleegyezett a felforgató szervezet támogatásába, elmenetele előtt Huszár József meglátogatta otthonában és utasításokat adott neki arra vonatkozóan, hogy mit kell külföldön tennie. Huszár József elmondta, hogy miután Ausztriában letelepedett, látogasson el Zürichbe, Svájcba és vegye fel a kapcsolatot a keresztény sajtó világszintű terjesztéséért felelős *Orientierung* nevű szervezet vezetőségével, és tájékoztassa a Keresztény Dolgozók Pártjának létezéséről, céljairól és terveiről, és azt is adja tudtul, hogy a szervezet az RNK rendszerének megdöntését tervezi, amelyhez az *Orientierung* segítségét kéri.

Ebből a célból Huszár József és Buja Mária megegyeztek egy jelszóban, amivel a nyugati segítséggel Szoboszlay Aladárhoz érkező személyek azonosítani tudják majd magukat, hogy tényleg az *Orientierung* részéről érkeztek. A jelszó „Zamora 7” volt. A Huszár József és Buja Mária közötti megegyezés értelmében utóbbi 1957 májusában vagy júniusában levelet küldött postai úton Huszár Józsefnek egy aradi nő címére, amelybe belefoglalt egy előre megbeszélte mondatot is, melyből az derült ki, hogy beszélt a szervezetről az *Orientierung* szervezet illetékeseivel, de nem kapott pontos választ tőlük. Szoboszlay Aladár és Huszár József azért fordultak az *Orientierung*-hoz, mert úgy tudták, hogy ez egy, a Vatikán által finanszírozott kémközpont.

A szervezet céljai közt szerepelt egy román-magyar föderáció létrehozása is, melynek alapja a két ország polgári rendszerének visszaállítása lett volna. Ennek érdekében a szervezet tagjai többször próbálták felvenni a kapcsolatot a Magyar Népköztársaság ellenforradalmi elemeivel, mind az ellenforradalom előtt, mind az alatt. Ezzel kapcsolatos demagóg jelszavakat a Keresztény Dolgozók Pártja program-kiáltványába is belefoglaltak. A Magyar Autonóm Tartományban tett látogatásaik során Szoboszlay Aladár és Huszár József több titkos összejevetelt tartottak az ott beszervezett tagokkal, és tárgyaltak a szervezet céljáról és programjáról. Ugyanakkor néhány volt kizsákmányolónak vezető funkciót is kiosztottak az államcsínyt követően megszervezendő kormányban. Így például Orbán Károly volt földbirtokos lett volna a külügyminiszter, Kónya István volt ügyvéd a belügyminiszter stb.

A vizsgálat lefolytatásának jelentős szerepe volt a szervezet teljes tevékenységének, valamint az egyes tagok kapcsolatainak és tevékenységének felgöngyölítésében. Amint a szintézis elején rámutattunk, a szervezet vezetőit a nyomozás eredményességének érdekében tartóztatták le, még mielőtt minden tagot ismerünk volna. A vizsgálatot türelemmel és kitartóan folytatták le, főként Szoboszlay Aladárral, Huszár Józseffel és Lukács Istvánnal szemben, és sikeresen eljutottunk ezektől a szervezet többi tagjaihoz, valamint a dokumentumokhoz és egyéb bizonyítékokhoz. Fontos szerepe volt a zárkaügynököknek is, akiket hozzáértéssel használtunk.

A Keresztény Dolgozók Pártja felforgató szervezet 57 tagját törvényszék elé állították, és egyszerre ítélték el őket 1958 májusában, amikor a következő ítéletet hirdették ki:

Halálra ítélték a következőket:

1. Szoboszlai Aladár
2. Huszár József
3. Fîntînaru Alexandru
4. Tamás Imre
5. Tamás Dezső
6. Orbán Károly
7. Orbán István
8. Lukács István
9. Kónya István
10. Ábrahám Árpád

Öt tagot életfogytiglani kényszermunkára ítélték, húsz tagot 15 és 25 év közötti kényszermunkára, a többi 4 és 12 év közötti kényszermunkára. A halálraítéltek fellebbezését visszautasították, az ítéletet végrehajtották [1958. szeptember 1-én].

Megegyezik az eredetivel,
Paul Sterescu állambiztonsági őrnagy

ACNSAS, fond Penal, dos. 157, vol. 16, 1–8. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

110.

Egy politikai elítélt elkobzott vagyonának leltára¹⁰¹

Hargitafürdő, 1958. szeptember 22.

Hargita község néptanács végrehajtó bizottsága.
Szám: 1143/1958.

Másolat

Járási néptanács pénzügyi osztálya, Csíkszereda.

Harghita község néptanács végrehajtó bizottsága az önök 13198/58 számú rendeletükre alább közöljük a Gyenge Dénes Harghita község Madéfalva 638 házszám alatt lévő ingó és ingatlan vagyonáról szolló [sic!] leltárt. A leltározásnál jelen vannak: Háin Sándor, a néptanács elnöke; Barthos Béla titkár, Nagy Ferencz alapszervezeti titkár és Ádám Péter a helyi Militia pk. A fenti bizottság kiszállva

¹⁰¹ Eredeti magyar nyelvű irat. Gyenge Dezsőt 1958. május 30-án 12 év kényszermunkára és teljes vagyonelkobzásra ítélte a kolozsvári Katonai Törvényszék (ACNSAS, fond Penal, dosar 728, vol. 1, 82–83 f.).